

μετ' ἀμιμήτου ἐπιμονῆς καὶ ἀξιοθαυμάστου πολυμαθείας, περὶ τινος ἀντικειμένου, φερ' εἶπεῖν περὶ τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν παλαιῶν, ἢ περὶ τῶν ἑορτῶν καὶ πανηγύρεων, ὅλην τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς εὐρισκομένην ὕλην, καὶ συνέταττον αὐτὴν ὅπως οὖν συστηματικῶς εἰς μίαν συνοπτικὴν πραγματείαν, πρὸς εὐκολίαν τῶν τε διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων. Πλὴν αἱ πλείοτεραι αὐταὶ ἐρευνᾶν καὶ διατριβαί, ὅσον πολυμαθεῖς καὶ ἂν ὦσι, κατὰ μέγα μέρος εἶναι ἄκριτοι καὶ ἄκαρποι, διότι οἱ συντάκται αὐτῶν πολλάκις ἐξελάβανον τὸν φλοῖον ἀντὶ τοῦ καρποῦ, περιοριζόμενοι εἰς ἀνίχνευσιν ἐξωτερικῶν καὶ ἐποσειωδῶν πραγμάτων, καὶ καταναλίσκοντες καιρὸν καὶ κόπους εἰς ἐρεῦνας ὀλίγου ἀξίας, φερ' εἶπεῖν, περὶ τῶν ὑποδημάτων, τῶν δακτυλίων, τῶν περονῶν, καὶ τῆς λοιπῆς ἐνδυμασίας τῶν παλαιῶν· ἐν ᾧ ὀλίγοι μόνον τῶν ἐξοχωτέρων φιλολόγων κατεγίνοντο εἰς οὐσιωδέστερα ἀντικείμενα, ὅσον τὴν νομοθεσίαν, τὴν δικαιοδοσίαν, τὴν οἰκονομικὴν διοίκησιν, ὧν περ ἡ γνῶσις ἀσυγκρίτως πλείοτερον συντείνει καὶ συνεισφέρει πρὸς ὀρθὴν καὶ τελείαν τοῦ ἀληθινοῦ πνεύματος τῶν ἀρχαίων ἐδῶν κατάληψιν. Ἐξ ὧν δ' ἐκείνων τῶν μεμονωμένων κόπων, καὶ τῶν πολυμερῶν καὶ πολυσχιδῶν ἐρευνῶν ἐγεννήθη τέλος πάντων, ἰδίως περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος, διὰ τοῦ Γάλλου Βαρδελμηῆ, τῶν Γερμανῶν Οὐολφίου, Βοικίου, καὶ ἄλλων, συστηματικωτέρα καὶ πλέον εὐμέθοδος ἐπιστήμη τῶν πολιτικῶν ἀρχαιοτήτων.—Καὶ ταῦτα μὲν ἐν συνόψει περὶ γενέσεως καὶ προόδου τῶν φιλολογικῶν τε καὶ ἀρχαιολογικῶν σπουδῶν.

[Ἐκ τῆς Ἀρχαιολογίας τῶν Τεχνῶν τοῦ Λ. Ροσσίου, ἐκδοθείσης ἐν Ἀθήναις, 1811.]

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ,

Ἦτοι ὁ Ἱερεμίας Φλάτ, καὶ οἱ τρεῖς Συμβοηθοὶ του.

ΥΠΗΡΧΕ ποτε Χριστιανὸς σχολάρχης ἐν Καίρῳ τῆς Αἰγύπτου, ὅστις, καίτοι πολυαριθμούς ἔχων μαθητάς, διεφύλαττεν ἄκραν εὐταξίαν εἰς τὸ σχολεῖόν του· κατάρθονε δὲ τοῦτο τρεῖς ἔχων πάντοτε συμβοηθοὺς, τὴν Πίστιν, τὴν Προσευγὴν, καὶ τὴν Ὑπομονήν. Ομοίως τοῦ Αἰγυπτίου διδασκάλου ἦτον ὁ ἐν Στουτγάρδιᾳ μερικὸς διδάσκαλος Ἱερεμίας Φλάτ, ὅστις οὐδὲ μίαν ἡμέραν ἐλάμβανε τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ σχολείου του ἄνευ τῶν τριῶν τούτων συμβοηθῶν. Ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἀνὴρ κατεγίνετο εἰς τὸ ἐπίπονον αὐτοῦ ἔργον ἱλαρὸς πάντοτε καὶ εὐχαριστημένος· ἀφοῦ δὲ πιστῶς ἐξεπλήρου τὰ καθήκοντά του εἰς τὸ σχολεῖον, εὕρισκεν ἄρκετόν καιρὸν ὥστε νὰ γίνεται πατὴρ τῶν πενήτων, σύμβουλος καὶ εἰρηνοποιὸς εἰς οἰκογενείας, εὐάρεστος σύντροφος, καὶ ὁδηγὸς εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐσέβειαν.

Ἐκ τῶν πολλῶν ἀξιοσημειώτων, ὅσα ὁ γέρον Φλάτ

κατάρθωσεν εἰς τὸ σχολεῖον διὰ τῶν τριῶν αὐτοῦ συμβοηθῶν, ἐνίοτε χωρὶς οὔτε δάκτυλον νὰ σαλεύσῃ, ἀναφέρονεν πρὸς τὸ παρὸν ἐν.

Ὑπὲρ τὰ πεντήκοντα ἔτη,—ἔλεγεν εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ,—ἤμην ἐπιστάτης τοῦ ὀρφανοτροφείου, καὶ εἶχον πάμπολλα παιδία νὰ διδάσκω. Καθ' ἐκάστην πρωΐαν ἐπεκαλούμην τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν πραότητα. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ περιεπάτου ἀνω καὶ κάτω μετὰ τῶν μαθητῶν μου, παρετήρησα τέκνον δωδεκαετὲς ἐπιστηριζόμενον εἰς τὴν τράπεζαν μὲ ἀμφοτέρους τοὺς ἀγκῶνάς του. Ἐπέπληξα δ' αὐτὸν διὰ τὸ ἀπρεπὲς στάσιμον, καὶ προέβην. Ὅτε ὁμως μετεπέρασα ἐγγύθεν αὐτοῦ, ἐπεστηρίζετο ταυτοτρόπως ἐπὶ τῆς τραπέζης, δι' ὃ καὶ δεύτερον τὸν ἐπέπληξα. Τὴν φορὰν ταύτην ὑπήκουσε διὰ μίαν στιγμὴν· ἀλλὰ καὶ τρίτον εἰς αὐτὸν πλησιάσας, τὸν εὐρήκα ὑβριστικῶς ἔτι ἐπιστηριζόμενον, καὶ ἀνέγνω ἐπὶ τοῦ προσώπου του περιφρόνησιν τῆς ἐπιπλήξεώς μου. Ἡ χολὴ μου τώρα συνεταράχθη· ἀλλ' ἔσχυσά νὰ κρατηθῶ, καὶ προσευχήθην κατ' ἑμαυτὸν, λέγων, “Πανάγιε Θεέ, βοηθήσέ με νὰ δείξω ὑπομονὴν πρὸς τὸν παῖδα τοῦτον, ὡς σὺ δεικνύεις ὑπομονὴν πρὸς ἐμὲ τὸν γέροντα παῖδα.” Ἀμέσως ἡ ὀργή μου κατεπραῦνθη, καὶ ἐν σιωπῇ καὶ γαλήνῃ ἐξηκολούθησα τὴν παράδοσιν. Ὁ παῖς διέμενεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀναίσχυντον θέσιν· ἀλλ' ἐγὼ δὲν παρετήρουν αὐτόν. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ σχολείου τὸν ἐκάλεσα, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἐδεήθη τοῦ Ὑψίστου νὰ μὲ χαρίσῃ φρόνησιν καὶ πραότητα. Ἐπλησίασε μὲ θορυβῶδη, ἄγροικον τρόπον, κλείων τὴν θύραν ἐξοπίσω του ὅσον ἡδύνατο βιαιότερα. “Διατί κτυπᾷς τὴν θύραν;” τὸν ἠρώτησα· “Δὲν τὴν ἐκτύπησα,” ἀπεκρίθη ὑβριστικῶς. “Μάλιστα τὴν ἐκτύπησες,” εἶπα ἐγώ· “Ὁχι, δὲν τὴν ἐκτύπησα.” Ἐπλησίασα τώρα εἰς αὐτόν, τὸν ἐπίασα ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ τὸν ἠρώτησα μὲ γλυκὺν τρόπον, “Γνωρίζεις, υἱέ μου, εἰς τίνα πταίεις, καὶ κατὰ τίνας ἁμαρτάνεις; Δὲν ἁμαρτάνεις ἐναντίον ἐμοῦ, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Σωτῆρός σου, ὅστις ποτὲ δὲν σὲ ἔβλαψε. Στοχάσου! Διατί φέρεσαι οὕτως;” Ἡ καρδιά τοῦ παιδὸς συνετρίβη· ἤρchiσε νὰ κλαίῃ, καὶ μὲ ἀναστεναγμούς ἐζήτησε παρ' ἐμοῦ συγχώρησιν διὰ τὴν πονηρὰν διαγωγὴν του. “Σήμερον,” εἶπεν, “ἔκαμα τὴν ἀπόφασιν νὰ σᾶς παροργίσω διὰ τῆς ἀπειθείας μου, ἕως νὰ μὲ δειρετε. Τοῦτο δ' ἐστοχαζόμενον ὅτι ἤθελεν ἐπιφέρει περισσότερον πόνον εἰς σᾶς παρὰ εἰς ἐμέ· παρακαλῶ νὰ μὲ συγχώρησετε· ποτὲ πλέον δὲν θέλω πράξαι οὕτω ἐπὶ ζωῆς μου.” Καὶ οὕτως πως ἐξηκολούθει νὰ δέεται. Ἐγὼ δὲ, ἀφοῦ παρέρστησα εἰς αὐτὸν πόσον πονηρὰ εἶχε σταθῇ ἡ διαγωγή του, τὸν ἀπέλυσά μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἤδη τὸν ἐσυγχώρησα. Μ' ὅλον τοῦτο, ἔμεινεν ἀπαρηγόρητος.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας μόνος εὕρισκόμενος εἰς τὸν θάλαμόν μου, ἤκουσα κροῖσμα εἰς τὴν θύραν. Τὸ παιδίον εἰσῆλθε μὲ ὀφθαλμούς ἐρυθροὺς ἀπὸ τὸ κλάυσιμον.

“Δὲν εἶναι δυνατόν,” εἶπε, “νὰ πληροφορηθῶ ὅτι μ’ ἐσυγχωρήσετε, διότι ἐφέρθη ὡς δαίμων, καὶ δὲν ἐμπορῶ νὰ ἡσυχάσω. Ἄν μὲ εἶπετε ὅτι μὲ συγχωρεῖτε, ποτὲ πλέον δὲν θέλω σὰς πταίσειν, οὔτε κὰν διὰ βλέμματός.” Ἐγὼ τὸν εἶπα, ὡς καὶ τὸ μεσημέριον, ὅτι βεβαίως τὸν ἐσυγχώρησα, ἀλλ’ ὅτι ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Ὑψίστου συγχώρησιν, διότι εἰς αὐτὸν εἶχε πταίσει περισσότερο. Ἐὰν παιδίον ἐξῆλθε τοῦ οἴκου μου κλαῖον.

Τὴν ἐπαύριον, μόλις σηκωθείς ἀπὸ τὴν κλίνην, εἶδον πάλιν τὸν μικρὸν πταίστην τόσον τεθλιμμένον, ὥστε διόλου ἐξεπλάγην. Μὲ εἶπεν ὅτι δὲν εἶχε κοιμηθῆναι ἡ χθεσινὴ διαγωγή του δὲν ἄφινεν αὐτὸν νὰ ἡσυχάσῃ, καὶ μὲ παρεκάλεσε πάλιν ἐξ ὅλης ψυχῆς νὰ μὴν ἀποσύρῃ ἀπ’ αὐτοῦ τὴν προτέραν ἀγάπην μου. Δὲν ἠδύνατο νὰ καταλάβῃ τίνι τρόπῳ ἔκαμε χθὲς τὴν αἰσχρὰν ἐκείνην ἀπόφασιν, εἰς τὴν ὁποίαν μ’ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἐσκόπευε νὰ ἐπιμείνῃ πεισματωδῶς, ὅσον καὶ ἂν τὸν ἐπαίδευον· ἀλλ’ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πραότης μου τόσον ἐμαλάκωσαν αὐτὸν, ὥστε δὲν ἠδύνατο ν’ ἀντισταθῇ· μὲ παρεκάλεσε δὲ νὰ τὸν ἐξηγήσω, τίνι τρόπῳ δὲν ἔχασα τὴν ὑπομονὴν μου ἀπέναντι τόσον αὐθάδους παροργισμοῦ. “Ἀγαπητὸν τέκνον, τοῦτο δύναμαι μετ’ ἀκριβείας νὰ σὲ εἶπω· καὶ θέλω σὲ τὸ εἰπεῖν ἐν συντομίᾳ· παρὰ τοῦ Κυρίου ἔλαβον συγχώρησιν, ὅθεν δύναμαι νὰ σὲ συγχωρῶ.”

Ταῦτα διηγήθη ὁ γέρον Ἱερεμίας Φλάτ, προσθέσας ἐπὶ τέλους, “Ἐὰν παιδίον ἔκτοτε ᾔτων ὁ καλλήτερος μαθητής μου, καὶ ζῇ ἀκόμη ἐν Στουτγάρδιᾳ ὡς ἐντιμὸς πολίτης.”

Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ κατῴρωθωσεν, καὶ ὡς ἐπιστάτης τοῦ ὀρφανοτροφείου, καὶ ὡς μερικὸς διδάσκαλος, διότι δὲν ἐσχολάρχει μόνος, ἀλλὰ μὲ τρεῖς συμβοηθοὺς, τὴν Πίστιν, τὴν Προσευχὴν, καὶ τὴν Ὑπομονὴν.

ΟΝΕΙΡΟΣ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Κυθωνιάτου.

Ἐκλείπει τοὺς ὀφθαλμούς του. Μορφαὶ μαύρων φαντασμάτων τὸν ἐκύκλωσαν ἐκβάσαι ἐκ τοῦ βάθους τῶν μνημάτων,

Κ’ ἐσχημάτιζον ἄλλοις κυκλικὰς αἱ συστροφαὶ τῶν.

Αἱ πτυχαὶ τῶν καταλείπων καταρρέουσαι σινδόνων

Τὰς σκηνὰς ἐνσαρκωμένων ἐπαρίστανον δακμόνων,

Καὶ ὁμάδες νυκτερίδων ἄνωθεν περιεπέτυν.

Ἐπρόιστατο σκιά τις ἑοφερὰ καὶ κολοσσαία,

Δείγνουςα μορφὴν ἀνδρώδη καὶ τὰ μέλη βωμαλαία,

Ἐξαπλόνουςα ἀτάκτως τὰς ἰσχύας τῆς δύο χεῖρας·

Ἄγριον τοῦ τάφου ὄμμα ἐπροσέηλθε εἰς τὰ πέριξ·

Εἰς τὸν ὧμόν της ἐπέτα μαύρη τοῦ θανάτου πτέρυξ,

Καὶ ἀντήχει οἰμωγὴ της, ὡς φωνὴ θρηνησοῦς λύρας.

Εἰς παντοίας διευθύνσεις ἐσυστέλλοντο, ἀπλοῦντο,

Ἐσχημάτιζον εὐθείας, ἡ τεμνόμεν’ ἐσταυροῦντο,

Ἀνεπήδουν, ἡ ἐξαίφνης ἐκοπτον τὰ μετωπὰ των.

Θρηνηδὼν κρωγμοὶ ὀρνέων καὶ κραυγαὶ ἀντιλαλοῦσαι,

Ὡς εἰς φάραγγας βουνώδεις μυριάκις ἀντηχοῦσαι,

Μουσικὴν εἰς τὰς ὀρχήσεις ἐπαιζον τῶν φαντασμάτων.

Ἡ σκιά τὰς συστροφὰς τῶν διακόπτει ἡ μεγάλη, Πηδᾷ ἐμπροσθεν, σπινθήρας ἑοφεροῦ φωτός ἐκβάλλει,

Καὶ μ’ ἀλλόκοτον ὁ τόπος ἐκλαμψὶν τινα ἐχρίσθη·

Ὅμοιον τι ἐνυπῆρξε φῶς πρὸ τῆς δημιουργίας,

Ὅτε τὸ μὴδὲν ἀπῆλθεν εἰς διαταγὰς τὰς θείας,

Ὅτε φῶς ὑπὸ τοῦ Πλάστου ἀπὸ σκότος ἐχωρίσθη.

Ἐπὶ κάθε ἐρείπιου χιλιάδες, μυριάδες

Παρομοίων σκιῶν τότε ἀνεφάνησαν ὁμάδες,

Εἰς παντοίας διευθύνσεις, εἰς παντοίας ἀποστάσεις·

Ἄλλαι εἶρον εἰς τὸ χῶμα, ἄλλαι ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦντο,

Αὗται ἐκλαῖον, ἐκείναι ἐτραγῶδουν καὶ ὠργοῦντο,

Ἄλλαι πάλιν ἀνεπέτυν, ὡς αἱ ὀρνέες τῆς θαλάσσης.

Ἡ σκιά ἡ γιγαντώδης πλησιάζει τὸν Καλλίαν,

Ἐξαπλόνει μίαν χεῖρα καὶ καταξήρον καὶ κρούαν,

Εἰς τὴν θάλασσαν τὴν βρέχει καὶ τὸ μετωπὸν του ραίνει·

Ἐντρομος ὁ νεανίας ἐκφυγὴν περιεζήτη·

Πλὴν ἑοφώδης καὶ βαθεῖα φωνὴ ἐξαφνος τὸν πλήττει,

Καὶ διέκρινε τὰς λέξεις· «Ἡ Ἑλένη! Ἡ Ἑλένη!»

Πρὸς τὸ ἄκουσμα γυρίζει μὲ τῆς ἀστραπῆς τὸ τάχος...

Ἄγριος ἐπάνωθεν του αἰωρεῖτο ἕνας βράχος,

Κ’ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου ἀνυψοῦτο μέλας θρόνος·

Ὅλ’ ἡ φύσις μαυρισμένη ἐδεῖνε πενθηφοροῦσα,

Καὶ ὠλόλυξεν ἡ πάχνη ἡ τὸν βράχον ἐγκολποῦσα,

Κ’ ἐκ διακοπῶν ἐθρήνηε φωνὴ μαύρης ἀλκυόνας.

Μεταξὺ φασμάτων δύο εἰς τοὺς πρόποδας κειμένη

Ὑψωσε τὴν ἡμαγμένην κεφαλὴν της ἡ Ἑλένη,

Στέμμα ῥόδων ἑτρανθέντων εἰς τὴν κεφαλὴν φοροῦσα,

Καὶ τὸν ἐνευσεν· αἱ πτυχαὶ τοῦ περὶ αὐτὴν σαβάνου

Ἐπιπτον ἐκ τοῦ ἀνέμου ὑπεράνω τοῦ στεφάνου,

Καὶ ἡ κόμη της κατέρρει, ὡς ἡ αὔρα κυματοῦσα.

Ἐτινάσσετο· ἐζήτει τοὺς τυράννους της νὰ φύγῃ·

Μὲ βροντὰς καὶ μὲ πατάγους ἄβυσσος φρικτὴ ἀνοίγει,

Καὶ κρημνίζοντ’ ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὁ θρόνος καὶ ὁ βράχος·

Ἡ Ἑλένη ἀνελήφθη· κώδων πένθιμος ἐκρούσθη·

Μουσικὴ μυστηριώδης ἄδουσα μακρὰν ἡχοῦσθη·

Βήματα πολλὰ ἀνδροῦδη ἐπλησίαζον μὲ τάχος.

Καταστόλιστος ὡς νύμφη καὶ μακρόθεν ἐρχομένη

Κυανόλευκα φοροῦσα τοῦ ἐφάνη ἡ Ἑλένη,

Μὲ τὸ ἐλαφρόν της βῆμα μειδιῶσα πλησιάζει·

Καὶ ὁ ἄλιεὺς ὁμοίως ἀπὸ τῆς θαλάσσης σάλον

Λυτρωθεὶς μετὰ ἀγῶνα κινδυνώδη καὶ μεγάλον,

Τὰ ἰστίᾳ του συστέλλων, τὸν λιμένα προσπελάζει.

Δέκα βήματα μακρὰν του ἵσταται, τὸν ἀτενίζει·

Τὰς κιτρίνους παρεῖας της ἐρυθρότης χρωματίζει,

Τὴν λευκώλενόν της χεῖρα πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ὑψώνει·

«Σὲ προσμένω!» ἀνακράζει. Ὡς παράφρων ὁ Καλλίας

Ἐξορμᾷ... Ἀλλὰ, ὦ πένθος! ὦ στιγμὴ ἀπελπισίας!

Ἀκατάληπτος καὶ νέα ἀτονία τὸν νεκρόνει.

Εἰς τὴν γῆν τὸ γόνυ κάμπτει, ἐκ τοῦ πάθους του φρυάττων·

Πλὴν σωρὸς ὑπερμεγέθους καταμαύρων φαντασμάτων,

Ὡς χειμάρρου καταβράχτης, εἰς τὴν μέσην των ἐβρίφθη·

Καὶ περιστέρα πετῶσα ἡ Ἑλένη εἰς τὰ ὕψη,

Ξηρὰ ῥόδα ἐκ τοῦ στέφους φθάνει μόλις νὰ τοῦ ῥίψῃ·

«Σὲ προσμένω!» κράζει πάλιν — κ’ ἡ μαγεῖα ἐξηλείφθη.

Ν. ΣΑΛΤΕΛΗΣ.